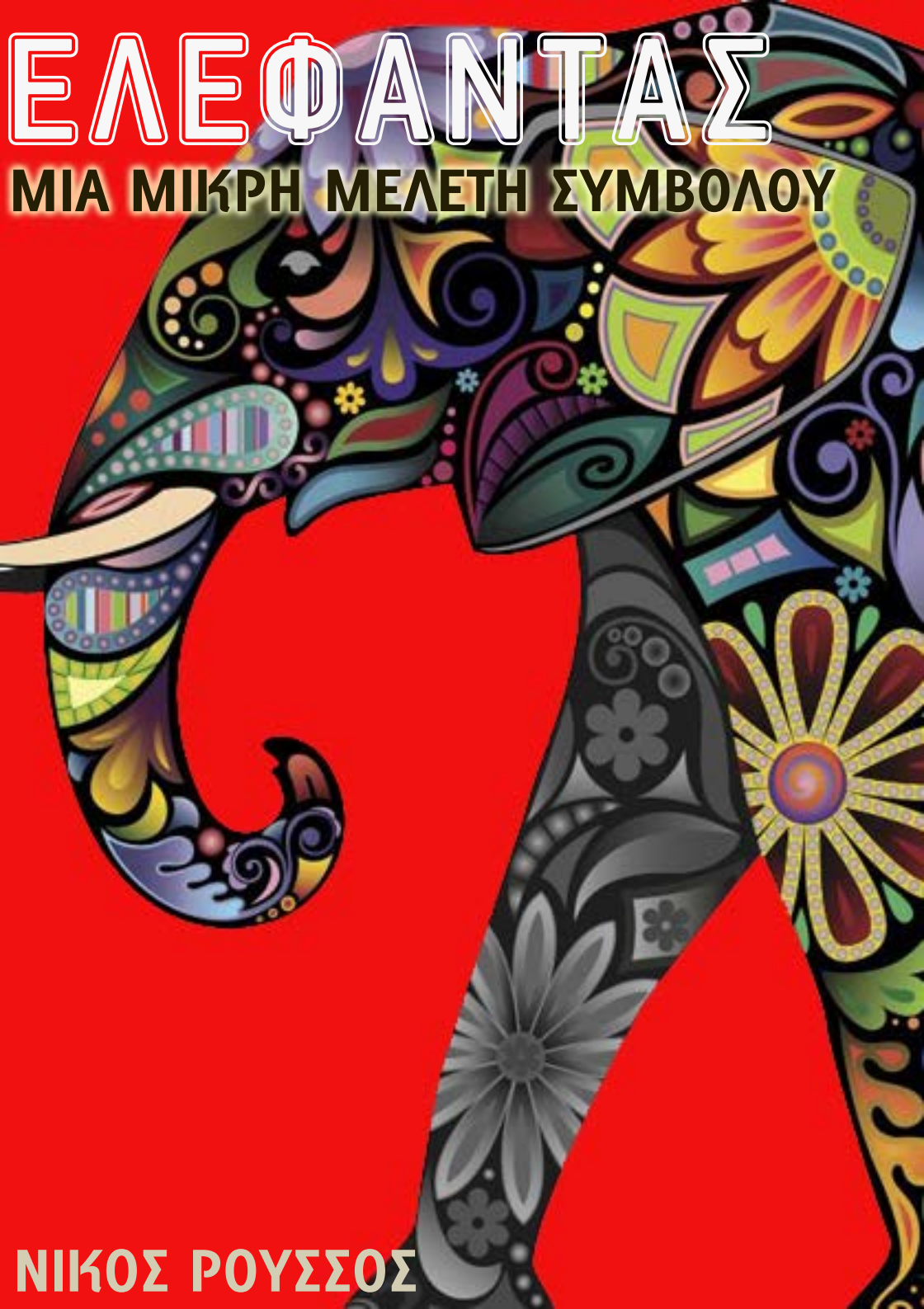

ΕΛΕΦΑΝΤΑΣ

ΜΙΑ ΜΙΚΡΗ ΜΕΛΕΤΗ ΣΥΜΒΟΛΟΥ

ΝΙΚΟΣ ΡΟΥΣΣΟΣ

ΕΛΕΦΑΝΤΑΣ

ΜΙΑ ΜΙΚΡΗ ΜΕΛΕΤΗ ΣΥΜΒΟΛΟΥ

Νίκος Ρούσος
Ψυχολόγος

Το μικρό αυτό ηλεκτρονικό βιβλίο
προήλθε από μια εργασία στα πλαίσια εκπαίδευσης
στο Sandplay Therapy και τη χρήση συμβόλων
στη θεραπευτική διαδικασία

“Λιτέ αναγνώστη, άκου,
 άκου τώρα τα όνειρα που αφηγήθηκε ο Πολύφιλος,
 σταλμένα από τους ουρανούς με πολύ γλυκύτητα.
 Μη χάσεις χρόνο επιπόλαια,
 αλλά να ευφρανθείς από τα τόσo
 αληθινά και άφθoνα πράγματα.”
Υπνερωτομαχία Πολυφίλου, Βενετία 1499

Εισαγωγή

Στο μυστηριώδες λογοτεχνικά και πρωτοπόρο αισθητικά έργο Υπνερωτομαχία Πολυφίλου, ο συγγραφέας του μας αφηγείται την ιστορία του καμμένου Πολύφιλου που ύστερα από την απόρριψη που δέχτηκε από την αγαπημένη του Πόλια, διέσχισε έναν ονειρικό χώρο θαυμαστών τοπίων στο ταξίδι

του για την αναζήτηση της. Μια θαυμάσια αλληγορία αναζήτησης της χαμένης ψυχής μας, που μας θυμίζει τη Θεία Κωμωδία του Δάντη και το μύθο του Ορφέα και της

Ευρυδίκης. Ανάμεσα στα πολλά και θαυμαστά που αγναντεύει στο δρόμο του, συναντάει μια εντυπωσιακή κατασκευή που παριστά έναν Ελέφαντα. Πάνω στον Ελέφαντα βρίσκεται ένα οβελίσκος, μια ένωση του γήινου- που συμβολίζεται από το παχύδερμο- με τις ακτίνες του φωτός σύμφωνα με την Αιγυπτιακή παράδοση(Heckscher, 1947). Ένας συμβολικός γάμος που αναφέρεται στη βλάστηση και υπαινίσσεται την ανάσταση-αναγέννηση. Πλησιάζοντας παρατηρεί πως εκεί υπάρχει ένα άνοιγμα προς το εσωτερικό του περίφημου ζώου. Μπαίνοντας υπάρχουν δύο αγάλματα που κοιτάζουν το ένα το άλλο. Μη κατανοώντας ακριβώς τι βλέπει, παρατηρεί από κάτω μια επιγραφή που περιέχει Ελληνικά, Λατινικά και Εβραϊκά. Λέει ο Πολύφιλος “έμεινα αδαής της ερμηνείας και του πολύ αμφίσημου νοήματος”(Griggs, 1998). Ο Πολύφιλος, σαν οποιονδήποτε κοιτάζει τα τοπία του Sandplay, αδαής των ερμηνειών στην αρχή, συνεχίζει με πίστη το

ταξίδι του για την αναζήτηση της πολύτιμης Πόλης. Ο ελέφαντας στον πρώτο μου δίσκο, δυσερμήνευτος, μακρινός και άγνωστος έμελλε να με συντροφεύει και στους επόμενους, κουβαλώντας στις πλάτες του τα δώρα της αυτογνωσίας. "ΓΥΜΝΟΣ ΗΝ, ΕΙΜΗ ΑΝ ΘΗΡΙΟΝ ΕΜΕΚΑΛΥΨΕΝ ΖΗΤΕΙ ΕΥΡΗΣΗ ΔΕ ΕΑΣΟΝ ΜΕ". Κάπως έτσι δε λειτουργεί και το σύμβολο; Η αλήθεια μας καλύπτεται γυμνή πίσω από το θηρίο(ελέφαντα). Το σύμβολο ζητάει να μας βρει. Και ίσως να μας σώσει...

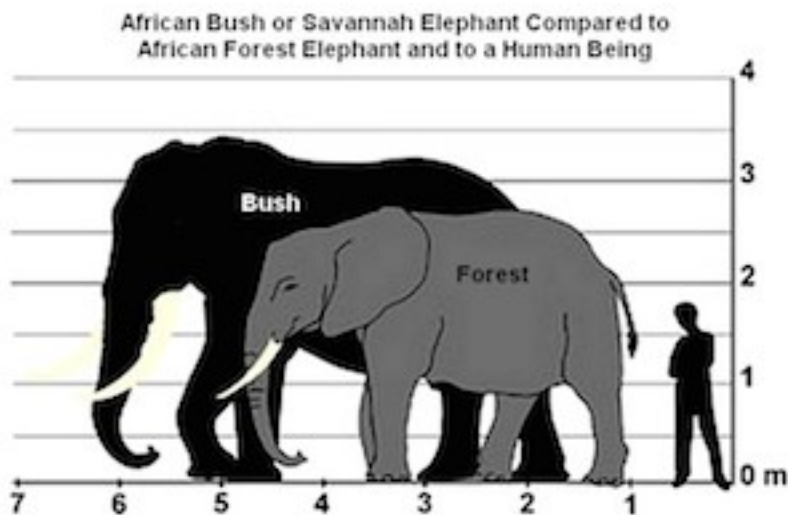
Ο Ελέφαντας για τον Αριστοτέλη(Βασικά ο Αριστοτέλης για τον Ελέφαντα)

Οι αναφορές του Αριστοτέλη για τους Ελέφαντες, στα περίφημα έργα του Περί Ζώων, είναι σποραδικές αν και μας εντυπωσιάζουν ακόμη και σήμερα για την ακρίβειά τους. Είναι βέβαια ένα ζητούμενο το πως ο ίδιος γνώριζε τόσες λεπτομέρειες για το ζώο

αυτό(άραγε πότε και που το παρατήρησε από κοντά;). Αναφέρει πως ο άνθρωπος ζει τα περισσότερα χρόνια από κάθε άλλο ζώο στο πλανήτη, εκτός από τον Ελέφαντα. Σε άλλο σημείο τονίζει ότι για κανένα άλλο ζώο το όργανο της όσφρησης δεν έχει τόσο εκπληκτικό μέγεθος. Δείχνει επίσης να γνωρίζει πως χρησιμοποιεί την προβοσκίδα του ως χέρι. Ένα χέρι μάλιστα με μεγάλη δύναμη που μπορεί να ξεριζώσει αλλά και να φέρει στο στόμα στέρεα και υγρή τροφή. Ο Αριστοτέλης στις σημειώσεις του φαίνεται να γνωρίζει ότι ο Ελέφαντας λυγίζει τα πόδια του για να κοιμηθεί, σε αντίθεση με την ευρύτατα διαδεδομένη άκομη και σήμερα αντίληψη ότι κοιμάται όρθιος. Μια λάθος αντίληψη του Αριστοτέλη, είναι πως ορισμένοι ελέφαντες είναι ζώα των ποταμών. Πιθανότατα, επειδή η εμπειρία του προήλθε από Ασιατικούς ελέφαντες σε αιχμαλωσία. Συγκεκριμένα παρατήρησε αυτούς που είχε στην κατοχή του ο Πύρρος ο Βασιλιάς της Ηπείρου, τους οποίους χρησιμοποιούσε και σε επιδρομές(Peris, 2003). Αξίζει φυσικά να

σημειωθεί πως ο Αριστοτέλης επιβραβεύει τον Ελέφαντα ως το ζώο με την μεγαλύτερη αντίληψη από όλα, εκτός από τη μεγαλύτερη μύτη από όλα.

Εγκυκλοπαιδικά

Ενώ ένα εκατομμύριο χρόνια, υπήρχαν ελέφαντες σχεδόν σε όλες τις ηπείρους, σήμερα τους συναντάμε στην Ασία και την Αφρική. Είναι εξαιρετικά προσαρμοστικά ζώα και μπορούν να ζήσουν τόσο σε σαβάνες όσο και σε τροπικά δάση. Οι ελέφαντες ανήκουν στην τάξη των ζώων που ονομάζονται Προβοσκιδοειδή. Τα αρχαιότερα γνωστά προβοσκιδοειδή ζούσαν πριν 40 με 50 εκατομμύρια χρόνια. Έχουν υπάρξει 350 γνωστά είδη ελεφάντων. Σήμερα έχουν επιβιώσει δύο είδη ο Αφρικανικός (*Loxodonta africana*) και ο Ασιατικός Ελέφαντας (*Elephas maximus*). Ο Αφρικανικός είναι μεγαλύτερος και έχει μεγαλύτερα αυτιά. Στο τέλος της προβοσκίδας του έχει δύο "δάκτυλα" ενώ ο Ασιατικός έχει ένα. Ο Αφρικανικός ελέφαντας είναι το μεγαλύτερο θηλαστικό του πλανήτη, ενώ ο Ασιατικός είναι το δεύτερο μεγαλύτερο. Σε αντίθεση με τα περισσότερα ζώα οι ελέφαντες μεγαλώνουν σε όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Επίσης οι αρσενικοί είναι μεγαλύτεροι από τους θηλυκούς. Για το μέγεθος τους

έχουν ένα εκπληκτικά ήσυχο και ελαφρύ περπάτημα. Οι πατούσες τους είναι κυκλικές και οι φτέρνες σκληρές και σπογγώδεις διευκολύνοντας το πόδι να αντέχει το τεράστιο βάρος. Όταν περπατούν η ταχύτητά τους είναι γύρω στα 5 χλμ/ώρα ενώ όταν τρέχουν φτάνουν και στα 30 περίπου. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι ελέφαντες είναι εξαιρετικοί κολυμβητές, κάνοντας ακόμη και μακροβούτια, χρησιμοποιώντας τη προβοσκίδα για ανασπνευστήρα. Οι ελέφαντες έχουν εξαιρετική ακοή και καλή μυρωδιά. Όταν υπάρχει αίσθημα απειλής και δεν υπάρχει οπτική επαφή μεταξύ τους, “επικοινωνούν” με τη μυρωδιά και χαμηλούς ήχους σαν γουργουρητά. Η αίσθηση της ισορροπίας τους, είναι καταπληκτική. Τους κάνει ασφαλέστερους και από τα άλογα σε απότομα μονοπάτια. Για τους ελέφαντες η αφή έχει επίσης τεράστια σημασία. Με τη προβοσκίδα συχνά ακουμπούν άγνωστα σημεία προτού τα περπατήσουν. Δε γνωρίζουμε αρκετά πράγματα για την όραση τους, μιας και τα μάτια τους είναι μικρά.

Μικρά... αλλά εκφραστικά!(Slein, 1990), (Sukumar, 2003).

Κοινωνική ζωή

Οι θηλυκοί ελέφαντες ζουν σε οικογενειακές ομάδες. Συνήθως η ηγέτιδα είναι η γηραιότερη. Η ομάδα αποτελείται από τη μητέρα, τις κόρες της και τα μικρά. Ζουν σε ομάδες των 10 με 12 αν και αυτό ποικίλει. Στην ηλικία των 14 τα αρσενικά εκδιώκονται από την αγέλη και δημιουργούν αγέλες αρσενικών. Το μέγεθος των ομάδων των αρσενικών είναι 20 ή 30 αλλά μπορεί να φτάσουν και τους 100. Ταξιδεύουν για αρκετές εβδομάδες μαζί, δεν έχουν σε καμιά περίπτωση όμως τους χρόνιους δεσμούς των οικογενειών των θηλυκών. Τα αρσενικά "συγκατοικούν" με τα θηλυκά μόνο όταν τα δεύτερα είναι σε οίστρο ενώ μετά το ζευγάρωμα φεύγουν για τις αρσενικές αγέλες τους. Οι αρσενικοί ελέφαντες δεν είναι επιθετικοί μεταξύ τους εκτός εάν βρίσκονται

σε μια κατάσταση που ονομάζεται musth, οπότε έχουν μεγάλη επιθυμία να ζευγαρώσουν. Και στα αρσενικά, ο ηγέτης είναι ο δυνατότερος και αρχαιότερος. Επικοινωνούν μεταξύ τους μέσω της σωματικής γλώσσας. Όταν συναντιούνται για παράδειγμα χαιρετιούνται κάνοντας μια “χειραψία” με τις προβοσκίδες τους. Οι μητέρες καλούν τα μικρά τους κάνοντας έναν χαμηλό γουργουρητό ήχο. Μόνο σε κατάσταση κινδύνου χρησιμοποιούν τους οξείς χαρακτηριστικούς ήχους τους. (Slein, 1990), (Lawrence, 2009)

Νερό... και άλλο νερό!

Συχνά στους δίσκους μου, ο ελέφαντας ήταν Υδροχόος. Με τη μορφή του θεού Ganesha, η στην άκρη του δάσους φρόντιζε για το πότισμα και τη συνέχιση της ζωής. Σε δίσκους που συχνά ήταν αφυδατωμένοι, ο ελέφαντας φρόντιζε για τα αυτονόητα. Τη σχέση του ελέφанта με το νερό δε τη

φανταζόμενοι. Σε ντοκιμαντέρ είχα δει να πίνουν νερό, να το ψεκάζουν ψηλά και να παίζουν μαζί του. Όμως η γνώση μου ήταν έως εκεί. Έμαθα κάποια ενδιαφέροντα πράγματα όταν έπεσα πάνω στους ακόλουθους μύθους.

Στην Αιθιοπία και τη Κένυα έχουν την ακόλουθη ιστορία: "Ο Θεός δημιούργησε τον άνθρωπο και τον ελέφαντα. Τους έβαλε σε έναν όμορφο κήπο και περπατούσε κάθε μέρα μαζί τους. Υπήρχε καθαρό πόσιμο νερό σε έναν ποταμό. Όμως ο ελέφαντας ξεκίνησε να τον γεμίζει με λάσπες. Δεν άκουγε ούτε τον Θεό, ούτε τον άνθρωπο που του έλεγαν να σταματήσει να το κάνει αυτό. Στο τέλος ο άνθρωπος σκότωσε τον ελέφαντα. Ο Θεός θύμωσε και οδήγησε τον άνθρωπο έξω από τον παράδεισο και ο δεύτερος είναι καταδικασμένος να ζει στη ξηρασία και τη δίψα, στους άνυδρους τόπους της Αφρικής." (Healey, 2004)

Σε μια παραλλαγή ο Ελέφαντας, πίνει όλο το νερό και αυτό οπλίζει το χέρι του ανθρώπου.

Ο Aigavata, είναι ένας μυθολογικός λευκός

ελέφαντας που θεωρείται ο “ελέφαντας των νεφών” και κουβαλάει τον θεό Indra. Σε μια μάχη του δεύτερου που κερδίζει τον Vritra ο ελέφαντας χώνει τη προβοσκίδα του στον υγρό κάτω κόσμο, ρουφάει το νερό και το ρίχνει στα σύννεφα. Ο Indra τότε προκαλεί τη βροχή ενώνοντας τα νερό του Κάτω Κόσμου με αυτά του Ουρανού(Airavata, wikipedia)

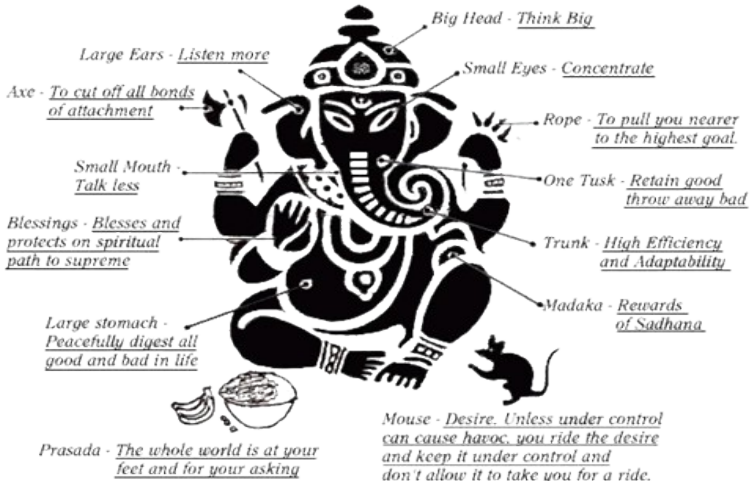
Υπάρχουν αρκετές αναφορές για τη σχέση των ελεφάντων με τα σύννεφα, τη βροχή και τη γονιμοποίηση τόσο στην Ινδουιστική όσο και στη Βουδιστική παράδοση(Werness, Hope 2006).

Στο βιβλίο The Art of Indian Asia, ο Zimmer γράφει “...στη λειτουργία τους να προσφέρουν τα ζωοδόχα... νερά, οι ελέφαντες είναι παρόμοιοι με... τους δαίμονες της θεϊκής γήινης ενέργειας”(Zimmer, 1983)

O Ganesha

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, ο ελέφαντας εμφανίστηκε μασκαρεμένος στον πρώτο μου δίσκο με τη μορφή του παιχνιδιάρη θεού Ganesha, για τον οποίο φυσικά δεν είχα απολύτως καμία γνώση. Σε μια γωνία, έστεκε με το ένα πόδι σηκωμένο, προσφέροντας της πολύτιμες υπηρεσίες του. Ας τον γνωρίσουμε λίγο καλύτερα.

Ο Ganesha, ή Ganesh, ή Ganapati, ή Vinayaka είναι μια από τις πιο ευρύτητα θεραπευόμενες θεότητες

στον Ινδουισμό. Είναι ευρύτητα γνωστός ως ο μετακινητής των εμποδίων, προστάτης και εμπνευστής των τεχνών και δάσκαλος της σοφίας. Επίσης θεωρείται ο θεός των ενάρξεων και γι' αυτό τιμάται στην αρχή των γιορτών. Ο Ganesha έχει κεφάλι ελέφαντα και στην εικονογραφία παρουσιάζεται να χορεύει, να στέκεται, να σκοτώνει δαίμονες, να παίζει με την οικογένεια του και να κάθεται(Grimes, 1995)

Ο Ganesha είναι ο Θεός των Εμποδίων, τόσο των

υλικών όσο και των πνευματικών. Αγαπιέται ευρύτητα διότι μετακινεί τα εμπόδια, όπως είπαμε, αλλά και γιατί τα τοποθετεί έτσι ώστε να ελεγχθεί η πνευματική δύναμη σε αυτούς που χρειάζεται. Ο Ελέφαντας, είναι γνωστό ότι με το τεράστιο μέγεθος του μπορεί να σπρώξει οποιοδήποτε εμπόδιο βρεθεί στον δρόμο του, αλλά και από την άλλη να σταματήσει ακόμη και μπροστά σε αόρατα εμπόδια όταν μια ανώτερη δύναμη το απαιτεί. Για το τελευταίο έχει ενδιαφέρον η ιστορία που αναφέρεται στο Κοράνι, στο κεφάλαιο με το όνομα Ελέφαντας. Σύμφωνα λοιπόν με αυτή ο βασιλιάς της Υεμένης ήθελε να κατακτήσει τη Μέκκα, αλλά ο ελέφαντας του ο Mahmud αρνήθηκε να προχωρήσει στα σύνορα. Πιθανόν επειδή ο ίδιος ο Μωάμεθ γεννήθηκε τη Χρονιά του Ελέφαντα(Asad, 1980)

Έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να ασχοληθούμε με τη γέννηση και την ιστορία απόκτησης του ελεφάντινου κεφαλιού τόσο για το συμβολικό αλλά και για το ψυχαναλυτικό ενδιαφέρον της ιστορίας.

Κάποτε, λοιπόν, ο Siva άφησε αρκετό καιρό τη Parvati ώστε να διαλογιστεί. Εκείνη ένωσε μοναξιά και ήθελε να αποκτήσει έναν γιο που θα της έδινε αγάπη και ασφάλεια. Κάνοντας μπάνιο από τη λάσπη δημιουργήθηκε η μορφή ενός αγοριού. Του έδωσε πνοή και του ζήτησε να κάθεται στη πόρτα του μπάνιου ως φρουρός για να μη μπει κανείς. Γυρνώντας ο άντρας της ο Siva, βρήκε τον μικρό ο οποίος δεν τον άφησε να περάσει. Χωρίς να γνωρίζει ότι ήταν δημιούργημα της Parvati ο Siva επιτέθηκε στο μικρό αγόρι και του έκοψε το κεφάλι. Η θλίψη της Parvati ήταν τόσο μεγάλη όπου απείλησε τον άντρα της ότι αν δεν ξαναδώσει ένα κεφάλι στο γιο της θα καταστρέψει το σύμπαν. Ο Siva έστειλε τους υπηρέτες του να του βρουν ένα καινούριο κεφάλι. Ταξιδεύοντας βόρεια, βρήκαν έναν ελέφαντα, του έκοψαν το κεφάλι και ο Siva, το τοποθέτησε στο αγόρι, το ονόμασε Ganesha, το έχρισε αρχηγό των ακόλουθων του και το υιοθέτησε. Η ιστορία δε θα μπορούσε να θεωρηθεί πιο Οιδιπόδεια και από την

αρχαιοελληνική τραγωδία;(Ρογασνικ, 2012).

Ο Ganesha ακόμη και σήμερα είναι μια θεότητα που συνδέει την Διονυσιακή(Parvati) με την Απολλώνια(Siva) ενέργεια. Λένε πως φέρνει καλοτυχία και χαρά. Άλλωστε σε πολλές απεικονίσεις ταξιδεύει πάνω σε ένα ποντίκι. Ας είναι ελαφριά και γρήγορα τα ταξίδια μας!

Σεισμοί

Στη Ζάκυνθο, αν μη τι άλλο, έχουμε σεισμούς και χελώνες. Όταν ήμουν στη τρίτη Λυκείου και κοντά στις πανελλήνιες έγιναν μεγάλοι σεισμοί, όχι καταστροφικοί αλλά πολύ τρομακτικοί. Ο σεισμός ως μια αναπάντεχη διακοπή της κανονικότητας, σε κάνει να αισθάνεσαι ότι τρέμει η γη κάτω από τα πόδια σου. Σε κάνουν να μην αισθάνεσαι την ασφάλεια του στέρεου εδάφους, της ως τότε καθημερινότητας σου. Σαν την αλλαγή που συντελείται στο τέλος της παιδικότητας και την έναρξη της ενήλικης ζωής. Και

από την κλινική μου εμπειρία, φαίνεται ότι πολλοί άνθρωποι συνδέουν τις φοβίες τους για τους σεισμούς, με την κρυφή τους ανάγκη για απόλυτη προστασία. Σύμφωνα με τους ινδουιστικούς μύθους η γη στέκεται πάνω σε τέσσερις ελέφαντες, που στέκονται πάνω σε μία χελώνα. Όταν κάποιο από τα θηρία αυτά μετακινείται(μάλλον γιατί μούδιασε από την ακινησία) τότε γίνονται σεισμοί(Bradway, 1997). Στη Ζάκυνθο, αν μη τι άλλο, έχουμε σεισμούς, χελώνες και ελέφαντες!

Ένας Ελέφαντας από τον Καναδά.

Ένας άνθρωπος που με βοήθησε με τα βιβλία του στα πρώτα γιουνγκιανά διαβάσματα μου είναι ο Daryl Sharp. Στην αναζήτηση μου για τον ελέφαντα ως σύμβολο έπεσα έκπληκτος στο εξής βιβλίο του ίδιου: "Jungian Psychology Unplugged. My life as an Elephant",(Sharp, 1988) στο οποίο περιγράφει τις σπουδές του στην Ελβετία για να γίνει αναλυτής και

πως ο Ελέφαντας για τον ίδιο υπήρξε ένα σύμβολο που του προσέφερε πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγηση στις χαστικές έως τότε προσπάθειες του να προσαρμοστεί στο απαιτητικό πρόγραμμα και να κατανοήσει βαθύτερα τον εαυτό του. Ας δούμε λοιπόν, τι έχει να πει ο πλέον ειδικός για τους συμβολισμούς του ελέφαντα(δικά του τα πλάγια): *Η Βασίλισσα Μαγα, η μητέρα του Βούδα, ονειρεύτηκε πως ένας λευκός ελέφαντας εισήλθε στη μήτρα της, τη νύχτα που συνέλαβε τον γιο της. Κατ' αναλογία με τη χριστιανική παράδοση: ο Ελέφαντας λοιπόν σαν Άγιο Πνεύμα; Ο Ελέφαντας είναι το σύμβολο του muladhara chakra, το κατώτερο πνευματικό κέντρο και το οποίο είναι ενεργό όταν κανείς έχει κατάθλιψη.* Προσωπικά δεν αγαπώ την μεταφυσική αλλά για αρκετό καιρό ταλαιπωρούμαι με δερματικά ζητήματα στη περιοχή αυτού του chakra. Ας το προσπεράσουμε ως τυχαίο... Ένας παλιός ινδουιστικός μύθος λέει πως κάποτε οι ελέφαντες πετούσαν και άλλαζαν σχήματα όπως τα σύννεφα. Μια

μέρα μια αγέλη ελεφάντων προσγειώθηκαν σε ένα κλαδί και σκότωσαν έναν άγιο άνθρωπο. Από τότε καταδικάστηκαν να περπατάνε πάνω στη γη. Αυτό μοιάζει, ψυχολογικά με τους ανθρώπους που πρέπει να επιστρέψουν στη γη και να μη πετάνε πολύ ψηλά. Οι ελέφαντες έχουν παχύ δέρμα που τους προστατεύει από διάφορα έντομα(συμπλέγματα). Ο μεγαλύτερος εχθρός του ελέφαντα είναι το φίδι ένα σύμβολο του ασυνειδήτου. Οι ελέφαντες κάνουν αυτό που είναι μπροστά τους. Από ότι ξέρουμε δεν επιθυμούν να γίνουν τίγρεις(είναι ευχαριστημένοι με τον εαυτό τους). Οι ελέφαντες είναι υπομονετικοί σύμφωνα με ένα ποίημα του D.H. Lawrence: "Ο Ελέφαντας, το τεράστιο αρχαίο πλάσμα, καθυστερεί να ζευγαρώσει. Βρίσκει ένα θηλυκό, δε δείχνουν βιασύνη, περιμένουν..." Λέγεται ότι οι Ελέφαντες όταν έχουν τη προβοσκίδα ψηλά έχουν καλή διάθεση. Όταν είναι χαμηλά έχουν κακή διάθεση και ίσως επιτεθούν. Το ηθικό δίδαγμα: κάτω- στιγμή για διαλογισμό, πάνω στιγμή για πάρτι.

Λέγεται πως οι ελέφαντες κάνουν υπόκωφους ήχους και επικοινωνούν σε πολύ μεγάλες αποστάσεις για να μεταφέρουν από αγέλη σε αγέλη διάφορες χρήσιμες πληροφορίες. Δε ξέρω αν ένα τέτοιο μήνυμα μεταφέρθηκε από τη Ζάκυνθο στο Τορόντο, πάντως όταν θρασύτατα επικοινωνώησα με τον Sharp και του ζήτησα να μεταφράσουμε και να διανείμουμε δωρεάν το βιβλίο του Jung Lexicon στα ελληνικά στα πλαίσια μια ομάδας μελέτης της αναλυτικής ψυχολογίας, έκπληκτος μετά από λίγες ώρες διάβασα την απάντηση του που μας έδινε την άδεια και ευχόταν καλή τύχη!

Η ανθρώπινη περηφάνια

Ο Ιώβ, θύμα του στοιχήματος του Θεού με τον Διάβολο, απαρηγόρητος από τα ηθικά λόγια των φίλων του, στέκεται μπροστά στο θεό και τον ρωτάει γιατί του στέρησε όλη την οικογένεια του, τον πλούτο του, τα πάντα παρότι ήταν ο πιο ενάρετος από όλους

τους ανθρώπους της περιοχής του. Εκείνος, φουρκισμένος από την επιμονή του ανθρώπινου όντος κάνει μια περιγραφή της δύναμης του. Κομμάτι αυτής της περιγραφής είναι των δύο τερατωδών δημιουργημάτων του, του Λεβιάθαν και του Βεεμώθ που έρχονται σε αντιδιαστολή με τη μικρότητα του Ιώβ. Η περιγραφή του Βεεμώθ στη Παλαιά Διαθήκη είναι έτσι:

**15 ΙΔΟΥ ΤΩΡΑ Ο ΒΕΕΜΩΘ ΤΟΝ ΟΠΟΙΟΝ ΕΚΑΜΑ ΜΕΤΑ ΣΟΥ ΤΡΩΓΕΙ
ΧΟΡΤΟΝ ΩΣ ΒΟΥΣ**

**16 ΙΔΟΥ ΤΩΡΑ Η ΔΥΝΑΜΙΣ ΑΥΤΟΥ ΕΙΝΑΙ ΕΝ ΤΟΙΣ ΝΕΦΡΟΙΣ ΑΥΤΟΥ ΚΑΙ Η
ΙΣΧΥΣ ΑΥΤΟΥ ΕΝ ΤΩ ΟΜΦΑΛΩ ΤΗΣ ΚΟΙΛΙΑΣ ΑΥΤΟΥ**

**17 ΥΦΟΝΕΙ ΤΗΝ ΟΥΡΑΝ ΑΥΤΟΥ ΩΣ ΚΕΔΡΟΝ ΤΑ ΝΕΥΡΑ ΤΩΝ ΜΗΡΩΝ
ΑΥΤΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΥΜΠΕΠΛΕΓΜΕΝΑ**

**18 ΤΑ ΟΣΤΑ ΑΥΤΟΥ ΕΙΝΑΙ ΧΑΛΚΙΝΟΙ ΣΩΛΗΝΕΣ ΤΑ ΟΣΤΑ ΑΥΤΟΥ ΩΣ
ΜΟΧΛΟΙ ΣΙΔΗΡΟΝ**

**19 ΤΟΥΤΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ Ο ΠΟΙΗΣΑΣ ΑΥΤΟΝ
ΔΥΝΑΤΑΙ ΝΑ ΠΛΗΣΙΑΣΗ ΕΙΣ ΑΥΤΟΝ ΤΗΝ ΡΟΜΦΑΙΑΝ ΑΥΤΟΥ**

**20 ΔΙΟΤΙ ΤΑ ΟΡΗ ΠΡΟΜΗΘΕΥΟΥΣΙΝ ΕΙΣ ΑΥΤΟΝ ΤΗΝ ΤΡΟΦΗΝ ΟΠΟΥ
ΠΑΙΖΟΥΣΙ ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΘΗΡΙΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΥ**

**21 ΠΛΑΓΙΑΖΕΙ ΥΠΟΚΑΤΩ ΤΩΝ ΣΚΙΕΡΩΝ ΔΕΝΔΡΩΝ ΥΠΟ ΤΗΝ ΣΚΕΠΗΝ
ΤΩΝ ΚΑΛΑΜΩΝ ΚΑΙ ΕΝ ΤΟΙΣ ΒΑΛΤΟΙΣ**

**22 ΤΑ ΣΚΙΕΡΑ ΔΕΝΔΡΑ ΣΚΕΠΑΖΟΥΣΙΝ ΑΥΤΟΝ ΜΕ ΤΗΝ ΣΚΙΑΝ ΑΥΤΩΝ ΑΙ
ΙΤΕΑΙ ΤΩΝ ΡΥΑΚΩΝ ΠΕΡΙΚΑΛΥΠΤΟΥΣΙΝ ΑΥΤΟΝ**

**23 ΙΔΟΥ ΕΑΝ ΠΛΗΜΜΥΡΙΣΗ ΠΟΤΑΜΟΣ ΔΕΝ ΣΠΕΥΔΕΙ ΝΑ ΦΥΓΗ ΕΧΕΙ
ΘΑΡΡΟΣ ΚΑΙ ΑΝ ΙΟΡΔΑΝΗΣ ΠΡΟΣΒΑΛΛΗ ΕΙΣ ΤΟ ΣΤΟΜΑ ΑΥΤΟΥ**

**24 ΔΥΝΑΤΑΙ ΤΙΣ ΦΑΝΕΡΑ ΝΑ ΣΥΛΛΑΒΗ ΑΥΤΟΝ Η ΔΙΑ ΠΑΓΙΔΩΝ ΝΑ
ΔΙΑΤΡΥΠΗΣΗ ΤΗΝ ΡΙΝΑ ΑΥΤΟΥ (Παλαιά Διαθήκη, Ιώβ, Κεφάλαιο
40 – από τον ιστότοπο <http://greekoldtestament.blogspot.gr>)**

Ο Βεεμώθ για τον Θωμά τον Ακινάτη, είναι ο Ελέφαντας, παρότι άλλοι λένε ότι είναι ο ρινόκερος ή ακόμη και κάποιος Δεινόσαυρος. Στο σχολιασμό του αναφέρει πως ο Θεός χρησιμοποίησε τη μορφή του Βεεμώθ(που σημαίνει Ζώο) ως μια αλληγορία του Διαβόλου. Στη συνέχεια ο ίδιος πιστεύει ότι ο Θεός παρομοιάζει τον ελέφαντα με τον άνθρωπο και τον ξεπεσμό του στην αμαρτία και ότι αυτή η ακριβώς η ομοιότητα του ανθρώπου με τον διάβολο(ή απλά ότι παρασύρεται ο πρώτος από τον Δεύτερο) ευθύνεται για τις καταστροφές που του συμβαίνουν. Η δύναμη του κτήνους ταΐζεται από την ανθρώπινη περηφάνια και νωθρότητα. (Το σχολιασμό του Θωμά Ακινάτη στο Βιβλίο του Ιώβ, μπορεί να το βρει κανείς στην ηλεκτρονική διεύθυνση
dhspriority.org/thomas/SSJob.htm)

Ο Γιουνγκ, στο πιο
συναισθηματικό από
όλα τα βιβλία του,
την απάντηση στον
Ιώβ, θεωρεί πως ο
Ιεχωβάς είναι
"μεθυσμένος από τη
τρομακτική δύναμη

και το μεγαλείο της δημιουργίας του. Σε σύγκριση με
όλα αυτά, τι μπορεί να είναι οι κατεργαριές του Σατανά
και οι θρήνοι των ανθρώπων που δημιουργήθηκαν
μαζί με τον Βεεμώθ, έστω και αν φέρουν την εικόνα
του Θεού;"(σελίδα 85). Ο Ελέφαντας συμβολίζει τη
δύναμη του ασυνείδητου(- Θεού) που παρά τη
τεράστια καταστροφική δύναμη του, δεν έχει το ηθικό
πλεονέκτημα έναντι της υπομονετικής και
διερευνητικής δύναμης της ανθρώπινης
συνείδησης(Γιουνγκ, 2014)

Ο Ελέφαντας λοιπόν, χρησιμοποιείται από το Θεό της
Παλαιάς Διαθήκης για να περιγελάσει την ανθρώπινη

περηφάνια. Η περιγραφή του Βεεμώθ μας λέει πως η δύναμη του είναι στα νεφρά του. Τι θαυμάσιο(!) να το διαβάζεις αυτό σε μια εποχή που μόλις έχεις ανακαλύψει ένα πρόβλημα- που σε έχει ανησυχήσει αρκετά- στα νεφρά σου...

Μνήμη Ελέφαντα!

Στη καθομιλουμένη λέμε: " - Αυτός έχει μνήμη ελέφαντα", εννοώντας ότι θυμάται για πάντα. Η μνήμη είναι ένα εργαλείο που καθορίζει σε μεγάλο βαθμό το ποιοι είμαστε. Σκηνές αγάπης ή πόνου αποθηκεύονται στον εγκέφαλο μας καθοδηγώντας ακόμη και κάτω από τη μύτη μας τις επιλογές και τη διάθεση μας. Η θαυμάσια μνήμη, λοιπόν, αυτού του γίγαντα δεν είναι μύθος καθώς παρουσιάζει ιδιαίτερα υψηλές επιδόσεις στη μακρόχρονη, στη χωρική- προσωρινή καθώς και στη κοινωνική μνήμη (Hart, 2007). Μάλιστα είναι γνωστή η ιδιαιτερότητα τους απέναντι σε αβοήθητους και νεκρούς άλλους

ελέφαντες. Τα παχύδερμα λοιπόν πενθούν; Τι θαυμάσια αντίθεση! Μια θαυμάσια υπενθύμιση της διαφοράς ανάμεσα στην εικόνα και την ουσία. Οι ελέφαντες μας δίνουν την έγκριση τους να μπορούμε να αναστοχαστούμε πάνω στις "ανθρώπινες" αδυναμίες μας. Εκείνες που με διάφορους ψυχικούς σχηματισμούς προσπαθούμε να αποφύγουμε ακόμα και παραχαράσσοντας την ίδια μας τη μνήμη. Ίσως για αυτό το τελευταίο μπορεί και να ταιριάζει ορισμένες φορές η έκφραση "Elephant in the room" που αναφέρεται σε εκείνο για το οποίο κανείς δε θέλει να μιλήσει αν και είναι πολύ φανερό...

Σουρεαλιστές Ελέφαντες

Ένα από τα πιο συχνά και σημαντικά σύμβολα του Salvador Dali είναι ο Ελέφαντας. *"Οι ελέφαντες του Dali, συνήθως απεικονίζονται με τα μακριά πόδια της επιθυμίας αόρατα, πολυσύνδετα, στη πλάτη τους οι οβελίσκοι σαν σύμβολα δύναμης και επιβολής. Το*

βάρους που υποστηρίζεται από τα ευπαθή πόδια προκαλούν το αίσθημα της έλλειψης βάρους" (retrieved from daliparis.com/en/salvador-dali/dalinian-symbols). Οι οβελίσκοι στη πλάτη τους, είναι εμπνευσμένοι από τον γλύπτη Bernini όπου με τη σειρά του εμπνεύστηκε από τη περιγραφή του ελέφαντα στην Υπνερωτομαχία Πολυφίλου. Ο Dali προφανώς παίζει με το βάρος του ελέφαντα. Ίσως παίζει με το βάρος της φαντασίας. Άλλωστε οι ελέφαντες άλλοτε παρουσιάζονται σαν απίστευτα στιβαροί ώστε να στηρίζουν τον κόσμο και άλλοτε ελαφρείς σαν τα σύννεφα (ARAS, 2010). Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζουν οι "κρυφοί ελέφαντες" στο έργο του "Swans Reflecting Elephants". Καταφέρνει ο ζωγράφος να μεταμορφώσει τους Κύκνους μέσα από την αντανάκλαση τους στη λίμνη, στο βαρύ παχύδερμο. Ένα ενδιαφέρον παιχνίδισμα αντιφάσεων. Ένας γάμος ξανά της χάρης και της ελαφρύτητας με το μέγεθος και το γήινο.

Ο Max Ernst από την άλλη στο έργο του "The

Elephant Celebes” χρησιμοποιεί σαν κεντρική εικόνα του έργου του έναν κυκλικό μεταλλικό ελέφαντα. Η δυτική τεχνολογική πραγματικότητα συνδυάζεται με την αφρικάνικη παράδοση, προσφέροντας μια εικόνα καταστροφής. Μια καταστροφή που μπορεί να προκαλέσουμε στο πλανήτη μέσω της οργής και του πολέμου. Μιας καταστροφής που προκαλούν οι αρσενικοί ελέφαντες όταν βρίσκονται σε Musth(περίοδο εφηβικής σεξουαλικής επιθυμίας) ή από τον φόβο και πόνο που εμείς οι άνθρωποι τους προκαλούμε κυρίως μέσω της περιβαλλοντικής καταστροφής.

Ο Ελέφαντας Εξαφανίζεται.

Σε ένα άρθρο στην εφημερίδα περιγράφεται ένα ζήτημα της περιοχής όπου ένας γέρικος ελέφαντας πρέπει να μείνει στη πόλη τους. Αναφέρονται διάφορες μέριμνες που πρέπει να ληφθούν υπόψιν για τη τύχη του ζώου όπως το κόστος διαβίωσης, το μέρος φύλαξης κτλ. Τελικά η πόλη αποφασίζει να κρατήσει τον ελέφαντα σαν σύμβολο της. Ο αφηγητής μας αναφέρει επίσης πως μετά από λίγες

ημέρες ο ελέφαντας καθώς και ο φύλακας του έχουν εξαφανιστεί χωρίς κανένα ίχνος. Κάτι ιδιαίτερα περίεργο, φυσικά. Η αναζήτηση του από τις αρχές κράτησε κάποιες εβδομάδες, χωρίς καρπούς και το περιστατικό ξεχάστηκε.

Ο ίδιος ο αφηγητής μας περιγράφει την ιδιαίτερη απόλαυση που ένιωθε παρακολουθώντας την χωρίς λόγια αγάπη και φροντίδα ανάμεσα στον ελέφαντα και στο φύλακα, παρότι ο ίδιος ήταν από αυτούς που διάβαζαν την εφημερίδα με σειρά “από την αρχή μέχρι το τέλος”. Η εξαφάνιση του ελέφαντα, που εντελώς τυχαία έγινε μπροστά στα μάτια του με έναν τρόπο που αδυνατεί να μας περιγράψει με λεπτομέρεια, του άλλαξε για πάντα τη ζωή(Murakami, 1994).

Ο Murakami, στο *The Elephant Vanishes*, μας εξιστορεί με λιτό ύφος σαν κρατική ανακοίνωση, την εξαφάνιση ενός ζώου και ενός ανθρώπου. Προσπαθεί μέσα από τα λόγια του αφηγητή να μας περιγράψει τη στιγμή της εξαφάνισης, λέγοντας

απλώς ότι οι αναλογίες μεταξύ του παχύδερμου και του φροντιστή του, φαίνονταν διαφορετικές. Δεν υπάρχει καμία ανακουφιστική εξήγηση που θα έδινε ξανά το αίσθημα της αιτιακής ενότητας. Ο Ελέφαντας εξαφανίζεται μαγικά, όπως ένα όνειρο το πρωί που ξυπνάμε, όπως μια μινιατούρα στα ράφια που παραλείπουμε ενώ μας κέντρισε, όπως μια ανάμνηση που ξεχάστηκε. Πως είναι δυνατόν να ξεχαστεί ένας ελέφαντας;

Ο Θάνατος του Ελέφαντα.

Θα χρειαστεί, για το τέλος της εργασίας, να ασχοληθούμε με τον Hemingway. Έναν παθιασμένο κυνηγό. Για την ακρίβεια θα ασχοληθούμε με τον David, έναν χαρακτήρα του στο έργο *The Garden of Eden*. Εν συντομία ο David είναι επίσης συγγραφέας, μπλεγγμένος σε ένα ερωτικό τρίγωνο και προσπαθεί να γράψει μια ιστορία σχετικά με το μίσος του για τον πατέρα του, την εποχή που ήταν παιδί. Ταξιδεύοντας στη μεσόγειο, ανασκαλεύει τη μνήμη του, όταν πέφτει

πάνω στην ακόλουθη ιστορία: στα έντεκα του, κάνουν οδοιπορικό με τον πατέρα του και έναν αφρικανό κυνηγό αναζητώντας να εντοπίσουν και να σκοτώσουν ελέφαντες. Ο David και ο σκύλος του μια βραδιά πλησιάζουν έναν αρσενικό και έτσι ειδοποιούν τους δύο μεγαλύτερους άντρες. Ξεκινούν να το καταδιώκουν. Στη διαδρομή βλέπει τα λευκά οστά ενός νεκρού ελέφαντα. Η όψη του θανάτου κάνουν τον David να αλλάζει οπτική. Βλέπει με τα μάτια του το σπάσιμο της φιλίας με τη βιαιότητα του σκοτωμού, ίσως νιώθοντας τη σύνδεση με το τέλος της δικής του φιλίας με το σκύλο του. "Ο πατέρας μου δε χρειάζεται να σκοτώνει ελέφαντες για να ζήσει", σκέφτεται και μετανιώνει που ειδοποίησε για τη σφαγή του ζώου. Ορκίστηκε να μη πει τίποτα σε κανέναν ξανά. Ύστερα πέφτει ο πυροβολισμός. Το ζώο φυσικά δεν πεθαίνει, αλλά με μια συγκινητική περιγραφή, συμπάσχουμε στον αργό του θάνατο. Τα μάτια του την ώρα που υπέφερε ήταν το πιο ζωντανό πράγμα που ο μικρός είχε δει ποτέ στη ζωή του. Ο

πατέρας του διέταξε τον David να πυροβολήσει το ζώο στο αυτί. Ο μικρός αρνήθηκε. Τότε πήρε το όπλο ο τρίτος άνδρας και τελείωσε τη δουλειά. Εκείνο το βράδυ έγινε μια μεγάλη αλλαγή. Ο David μισούσε τελικά το κυνήγι ελεφάντων και αυτό σήμαινε το τέλος της εξιδανίκευσης του πατέρα του. Δεν ήταν πια ο πατέρας του ο ήρωας του αλλά ο ελέφαντας. Ο Hillman γράφει σχεδόν ποιητικά: *"Γιατί ο θάνατος του ελέφαντα δεν αφήνει ένα συναίσθημα αδύνατο να αντέξουμε, να προχωρήσουμε, να αδειάσουμε; Αντίθετα ο θάνατος δυναμώνει τη καρδιά με συμπόνοια, γεμίζει το θυμικό με οργή και στον μικρό David δίνει το κουράγιο να σταθεί ενάντια στον πατέρα... Ο θάνατος του ζώου είναι ταυτόχρονα και ο θάνατος της ανάγκης για υποστήριξη και η εύρεση της φαντασιστικής υποστήριξης... από τον προσωπικό πατέρα στον αρχετυπικό πατέρα, από το προσωπικό πόνο στον πόνο του είδους"*(Hillman, 2013).

Η ανάμνηση του βίαιου θανάτου του ζώου λειτουργεί ως σύμβολο στον ενήλικο David, να ξαναβρεί τον

πατέρα του και να κάνει ανακωχή με τη φύση του. Η μετακίνηση από τον προσωπικό πατέρα, στον αρχετυπικό- φαντασιωσικό και η επιστροφή πίσω στον προσωπικό επιτρέπει στον David να σπάσει τα δεσμά του από τις ταυτίσεις και τις ανεκπλήρωτες προσδοκίες.

Κατά κάποιον τρόπο αυτή η εργασία υπήρξε για εμένα μια καταδίωξη και προσπάθεια σφαγής του Ελέφαντα, μέσα από την αγωνία μου να τον καταλάβω, να τον ξεκοκαλίσω συμβολικά. Αλλού ήταν ένα μητρικό σύμβολο, αλλού ένα σύμβολο καλοτυχίας, αλλού απεικόνιση της πνευματικής δύναμης, της γήινης στιβαρότητας και της αιθέριας ελαφρότητας. Όπλιζα, σημάδευα μα ποτέ δεν τον πετύχαινα. Εξακολουθώ να είμαι σαν τον τυφλό που πιάνοντας το ένα πόδι ή τη προβοσκίδα προσπαθεί να καταλάβει τι είναι αυτό το ζώο. Νομίζω πως το μεγαλύτερο μάθημα για εμένα από τον ελέφαντα είναι ακριβώς αυτό. Να αντέχω να μην τον

καταλαβαίνω. Και ομολογώ ότι μου είναι εξαιρετικά άγνωστος όπως και στην αρχή της γνωριμίας μου μαζί του. Άγνωστος αλλά οικείος. Σε ευχαριστώ ελέφαντα!

Βιβλιογραφία

Airavata (n.d.) In Wikipedia. Retrieved 26/9/2015.
<https://en.wikipedia.org/wiki/Airavata>

ARAS (2010) The book of Symbols: Reflections on Archetypal Images. Taschen

Asad, M., (1980) The Message of the Qur' an.(Online Translation and Commentary) Retrieved from
www.al-guran.info

Bradway k, McCoard B.(1997) Sandplay. Silent Workshop of the psyche. Routledge

Γιουνγκ Κ.(2014) Απάντηση στον Ιώβ. Εκδόσεις Ίσις

Griggs Tamara, (1998): Promoting the past: The Hypnerotomachia Poliphili as antiquarian enterprise, *Word & Image: A Journal of Verbal/Visual Enquiry*, 14:1-2, 17-39

Grimes, A.(1995) *Ganapati. Song of the Self*. State University of New York Press

Hart B et al.(2007) Large Brains and cognition: Where do elephants fit in?. *Neuroscience and Biobehavioural Reviews*, Elsevier

Healey J. (2004). *Once upon a time in Africa. Stories of Wisdom and Joy*. Orbis Books

Heckscher, William S. "Bernini's Elephant and Obelisk." *The Art Bulletin* 29, no. 3 (1947) :155-182.

Hillman J.(2013) *Animal Presences*. Spring Publications

Lawrence A. *The Elephant Whisperer: My Life with the Herd in the African Wild*. Thomas Dunne Books, 2009

Murakami H.(1994) *The elephant vanishes*. Vintage

Peris, M. (2003). Aristotle's notices on the elephant. *Gajah*. 22: 71-75

Pogacnik A.(2012) Hindu Oedipus. The Myth of Ganesha Birth Interpreted through Freudian Perspective(research paper). University of British Columbia

Schlein M. (1990) Elephants. Jane Goodall's Animal World. Ipicturebooks

Sharp D.(1998) Jungian Psychology Unplugged: My life as an Elephant. Inner City Books

Sukumar, R. (2003). The Living Elephants: Evolutionary Ecology, Behavior and Conservation. Oxford University Press, New York.

Werness, Hope B.,(2006) *Continuum Encyclopedia of Animal Symbolism in World Art*, A&C Black

Zimmer H.,(1983) The Art of Indian Asia: Its Mythology and Transformation, ed. Joseph Campbell. Princeton University Press